

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 378.091 (043.2)

BUTNARU CRISTINA

**FORMAREA CONTINUĂ A CADRELOR DIDACTICE
ÎN FUNCȚIE DE NEVOILE DE DEZVOLTARE
PROFESIONALĂ**

Specialitatea 531.01 - TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată la Catedra de Psihopedagogie și Management Educațional a Institutului de Științe ale Educației din Chișinău

Conducător științific:

Vicol Nelu, doctor în științe filologice, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației

Referenți oficiali:

Gremalschi Anatol, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, Universitatea Tehnică a Moldovei

Paiu Mihai, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Componenta Consiliului Științific Specializat:

Pogolșa Lilia, președinte, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Institutul de Științe ale Educației

Afanas Aliona, secretar științific, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației

Andrițchi Viorica, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar, Institutul de Științe ale Educației

Cojocaru Borozan Maia, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Ceobanu Ciprian, doctor în psihologie, profesor universitar, Universitatea „A.I.Cuza” din Iași, România

Susținerea va avea loc la 7 mai 2019, ora 14.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 38.531.01-08 din cadrul Institutului de Științe ale Educației, str. Doina nr. 104, sala 212.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Institutului de Științe ale Educației și la pagina web a ANACEC (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la 5 aprilie 2019

Secretar științific al CȘS

doctor în pedagogie, conferențiar universitar

_____ **Aliona Afanas**

Conducător științific

doctor în filologie, conferențiar universitar

_____ **Vicol Nelu**

Autor

Butnaru Cristina

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Profesionalizarea carierei didactice este unul dintre obiectivele ce vizează calitatea educației, iar politicile propuse la nivelul Uniunii Europene converg către o viziune comună asupra acestui scop. Dinamica și complexitatea socioeconomică actuală solicită o adaptabilitate continuă din partea profesorilor. Aceștia sunt puși în situația de a-și dezvolta, periodic, competențele profesionale, pentru a întâmpina atât nevoile educaționale, actualizate, ale elevilor, cât și inovațiile științifice ce decurg din cercetarea în diverse domenii. Aceasta înseamnă că *formarea continuă a cadrelor didactice este un proces mereu actual și necesar, generat de evoluția socială neîntreruptă.* Ca atare, *însuși acest proces solicită optimizări și inovații ce trebuie să se racordeze evoluției sociale, științifice și tehnologice.*

Politicile educaționale din Republica Moldova, din România, dar și din statele Uniunii Europene, acordă formării continue a cadrelor didactice un loc prioritar în strategiile de optimizare a procesului de învățământ pe termen mediu și lung. În speță, considerăm că pregătirea continuă și riguroasă a profesorilor, în vederea adaptării la provocările sociale și epistemice, pentru un învățământ calitativ este cel puțin la fel de importantă ca reforma curriculară. Practic, *este necesară o actualizare a practicilor de formare continuă,* având în vedere atât exigențele științifice și metodologice, cât și ritmul vieții sociale a cadrelor didactice.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. De-a lungul timpului s-a evidențiat cu claritate *legătura dintre nevoile de dezvoltare profesională sau personală și eficiența actului educativ.* Din acest motiv *se impune în domeniul formării continue a cadrelor didactice o abordare multidimensională a procesului, prin valorificarea „articulațiilor interne ale formării profesionale”* [24] și ale nevoilor de dezvoltare profesională chiar din faza de proiectare, în vederea asigurării și proliferării succesului. Această investigație este necesară cu atât mai mult cu cât tehnologia, ca element de inovație, de altfel binevenit în dinamica vieții profesionale, se extinde oarecum artificial în zona formării continue a cadrelor didactice. Elementele de actualitate multimedia pot determina rezultate bune numai dacă respectă nevoile de dezvoltare profesională, analizate direct cu ajutorul beneficiarilor. Așadar, situația actuală - necesitatea formării continue a cadrelor didactice într-un mode inovator și dezvoltarea social-tehnologică - constituie sursa prezentei investigații. Ca urmare, **problema cercetării** se reflectă în nevoia de reconceptualizare, *prin fundamentarea teoretico-metodologică, a programelor de formare continuă în acord cu nevoile individuale de dezvoltare profesională,* raportată la caracteristicile societății bazate pe cunoaștere (evoluția tehnologiilor,

multiplicarea surselor de informare și limitarea timpului personal) și la particularitățile învățării la vârsta adultă.

Scopul cercetării constă în optimizarea profesionalizării cadrelor didactice prin integrarea, în procesul de formare continuă, a unui model psihopedagogic adaptat societății bazate pe cunoaștere și centrat pe nevoile individuale de dezvoltare profesională.

Obiectivele cercetării: Elaborarea unui suport teoretic și metodologic pentru implementarea programelor de formare în acord cu normele psihopedagogice și cu tendințele de evoluție a societății, identificarea condițiilor generale și a factorilor individuali care influențează eficiența procesului de formare continuă a cadrelor didactice, experimentarea unui model psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt, bazat pe valorificarea nevoilor individuale de dezvoltare profesională, proiectarea referențialului psihopedagogic pentru desfășurarea formării continue a cadrelor didactice în sistem mixt, în temeiul modelului psihopedagogic experimentat.

Metodologia cercetării științifice se înscrie într-o categorie descriptiv-explicativă și include metode de cercetare psihopedagogică prin documentare științifică, metoda anchetei în varianta chestionarului și metoda analizei produselor activității. Concluziile investigației s-au axat pe aprecierea predictivă, bazată pe descrierea statistică și calitativă a opiniilor celor 155 de subiecți participanți la experimentul de formare, ale căror chestionare au fost validate.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în fundamentarea științifică și conceperea, prin schematizare logică, a *Modelului psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem blended-learning*, prospectarea nevoilor de dezvoltare profesională într-un determinism ce clarifică legătura dintre factorii social și individual, elaborarea unui curriculum secvențial de formare a cadrelor didactice în sistem mixt, pe baza analizei nevoilor de dezvoltare profesională.

Problema științifică soluționată este: stabilirea reperelor psihopedagogice și a etapelor de desfășurare a programelor de formare continuă în sistem mixt, cu adaptare la particularitățile societății bazate pe cunoaștere, prin valorificarea: nevoilor sociale și individuale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice; tehnologiilor multimedia de învățare; normelor științifice cu caracter psihopedagogic.

Semnificația teoretică a lucrării se reflectă în clarificarea și delimitarea descriptivă a componentelor teoretice referitoare la conceptualizarea *Modelului psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt*, prin raportarea fundamentelor științifice la dinamica societății bazate pe cunoaștere.

Valoarea aplicativă a investigației se desprinde din vehicularea unui exemplu de implementare a sistemului de formare mixt, în baza modelului psihopedagogic elaborat.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Eficiența programelor de formare continuă este influențată atât de nevoile individuale, explicite, de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice (dezvoltarea unor competențe profesionale), cât și de nevoile implicite (nevoia de studiu în ritm propriu, de timp liber, de interacțiune cu colegii de curs etc.);
2. Un răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională este sistemul mixt („blended-learning”) de formare continuă a cadrelor didactice;
3. Implementarea, pe baza legităților psihopedagogice, a unui model de formare continuă în sistem mixt, favorizează eficiența cursurilor, deoarece componentele acestuia sunt fundamentate științific, nu doar tehnologic.

Implementarea rezultatelor științifice. Investigația se încadrează în direcțiile de cercetare științifică ale Institutului de Științe ale Educației, această instituție având ca obiect de activitate implicit formarea continuă a cadrelor didactice. Rezultatele parțiale au fost utilizate într-un proiect de anvergură, finanțat din fonduri structurale europene (POSDRU - „Profesioniști în Educație Europeană și Reformă”).

Aprobarea rezultatelor științifice. Aspecte importante ale cercetării au fost prezentate, discutate și aprobate în cadrul a 6 conferințe internaționale organizate de către Institutul de Științe ale Educației Chișinău, Casa Corpului Didactic Galați, Inspectoratul Școlar Județean Bistrița Năsăud. De asemenea, au fost încuse în prezentarea altor manifestări științifice: un proiect Comenius Regio (Bulgaria), un seminar științific și un simpozion internațional (Galați).

Publicațiile la tema tezei. Aspectele teoretice și cele aplicative ilustrate și rezultate în urma realizării cercetării au fost reflectate în 15 publicații (reviste științifice, reviste de opinie pedagogică, volume ale manifestărilor științifice internaționale): [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15].

Volumul și structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 203 titluri, 11 anexe, 145 pagini de bază, 6 figuri, 5 imagini, 10 diagrame, 48 tabele. Rezultatele obținute au fost publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: educație permanentă, educația adulților, formarea continuă a cadrelor didactice, nevoi de dezvoltare profesională, program de formare continuă, educație la distanță, formare în sistem mixt („blended-learning”), platformă online de învățare.

CONȚINUTUL TEZEI

În *Introducere* este argumentată actualitatea și importanța temei, de asemenea sunt prezentate problema cercetării, scopul, obiectivele și ipotezele cercetării, problema științifică soluționată, fiind subliniată relevanța științifică a lucrării.

În *Capitolul 1 - Formarea continuă a cadrelor didactice în contextul educației adulților. Repere conceptuale* - sunt investigate principalele concepte relaționate cu formarea continuă a cadrelor didactice: educația permanentă, educația adulților, probleme actuale privind procesul de formare continuă și răspunsurile psihopedagogice [6].

În ultimii ani, credința că educația este cea mai prețioasă resursă pe care o deține un stat, a devenit o linie directoare a strategiilor de dezvoltare socioeconomică în toate statele moderne. Din acest motiv, este peremptoriu faptul că educația nu se poate opri la finalul studiilor obligatorii. T. Otter, A. Barbăroșie și A. Gremalschi apreciază: „Conform teoriei capitalului uman, educația are un rol instrumental pentru creșterea economică. Educația le furnizează oamenilor aptitudinile productive solicitate de către un sistem economic modern și complex. Astfel, educația constituie o investiție, care poate produce beneficii economice” [22, p. 12]. Analizând conceptul de educație a adulților prin prisma teoriei capitalului uman, evidențiem posibilitatea închiderii unui cerc benefic pentru evoluția umanității: dacă adulții au preocupări cu caracter (auto)formativ pe toată durata existenței lor, șansele ca tinerii să beneficieze de o educație adecvată cresc. În plus, puterea exemplului poate fi un factor decisiv pentru perseverența cu care un copil sau un adolescent se implică în activitățile de învățare. Așadar, mai mulți adulți educați eficient înseamnă mai mulți tineri educați adecvat, ceea ce poate asigura progresul social și economic real, alimentat de resursa umană.

Conferința Internațională dedicată problemelor educației adulților, desfășurată în Germania (Hamburg, 1997), supune atenției toate formele educației prin care aceștia își pot optimiza, cu eforturi de învățare, activitatea și viața privată: „Educația adulților include formele învățământului formal, continuu, nonformal, informal și întreg spectrul educației neoficiale și complementare existent în societatea educațională polivalentă, în care sunt recunoscute abordările axate pe teorie și pe practică.” Practic, nu există adult, indiferent de pregătirea sa formală anterioară, care să nu poată identifica posibilități de accesare a unor programe de învățare, fie că acestea sunt organizate, instituționalizate, sau sunt identificate în contexte informale.

Spre deosebire de elevi, adulții se centrează mai mult pe imaginea de sine, au așteptări care se bazează pe experiența anterioară, pun în balanță motivele intrinseci și costurile personale implicate în activitatea de învățare. Ca răspuns la această problemă, S. Cristea [17, p. 212],

propune o abordare inovatoare a procesului de educație a adulților, prin „munca în grup, dezbateri organizate, participare la activități productive și de cercetare, seminarii și stagii de studiu etc.”. Aceste strategii active, centrate pe cel care învață, pot fi „o soluție pentru situațiile sociale critice, rezultate adesea din relațiile tensionate existente între diferite generații, dar și între diferite categorii sociale” [ibidem].

Modelul andragogic al învățării la vârsta adultă, în opinia noastră, se caracterizează prin cel mai mare grad de operaționalitate în domeniu.

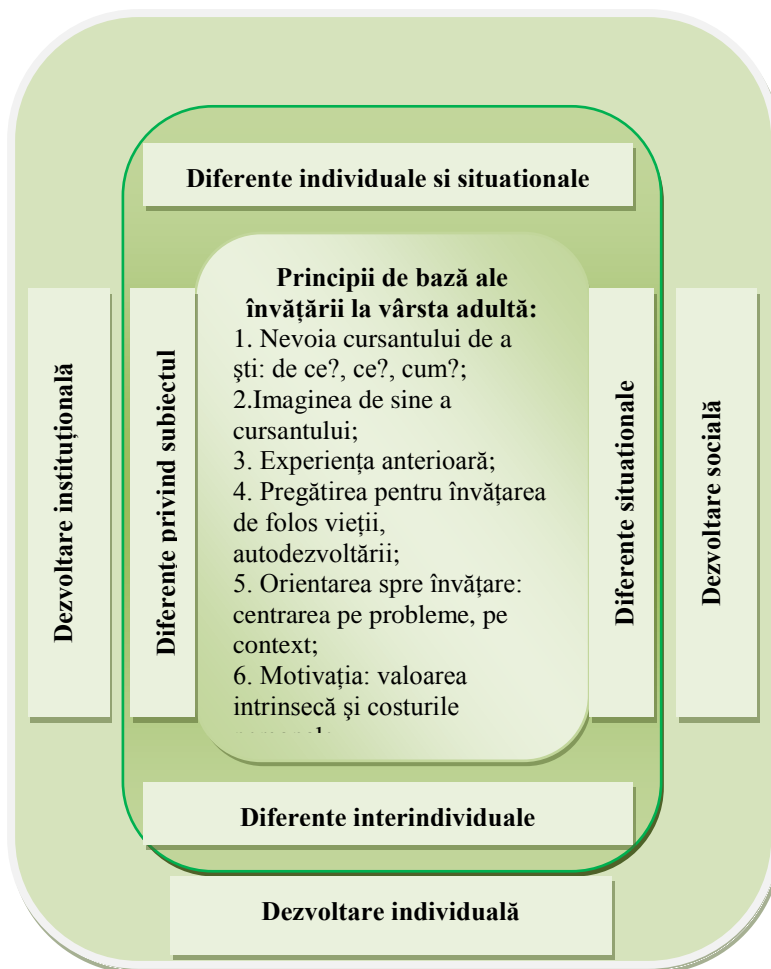

Fig. 1. Modelul andragogic al învățării la vârsta adultă [trad. 21]

Conform acestui model, autoimpunerea și autoconștientizarea scopurilor învățării, caracterul pragmatic al demersurilor educative, precum și balansul favorabil dintre costuri și beneficii sunt condiții absolut necesare pentru succesul educației la vârsta adultă.

Formarea continuă a cadrelor didactice se subsumează procesului de educație a adulților. Din perspectivă acțională, formarea continuă este definită drept „ansamblu de activități și de practici care cer implicarea educatorilor pentru amplificarea cunoștințelor proprii, perfecționarea deprinderilor, analiza și dezvoltarea atitudinilor profesionale” [18]. În opinia noastră, *formarea continuă a cadrelor didactice reprezintă un demers particularizat de educație a adulților, bazat*

pe achiziții de natură metodică și psihopedagogică conexe cu nevoile de dezvoltare profesională, realizat în scopul optimizării rezultatelor școlare și sociale ale elevilor.

T. Callo sintetizează obiectivele esențiale ale formării, pornind de la afirmația lui G. Vaysse, conform căreia oamenii sunt constrânși să învețe de-a lungul întregii vieți, pentru a fi pregătiți să înfrunte dinamica societății cunoașterii. Prin urmare, obiectivele formării continue a cadrelor didactice trebuie să fie axate pe [16] a) dezvoltarea individuală și profesională prin achiziționarea de noi competențe; b) sporirea calității sistemului educațional; c) cunoașterea ambianței sociale; d) formarea/dezvoltarea ființei umane în contextul valorilor lumii contemporane.

Permanența educației se reflectă, deci, implicit în formarea continuă a cadrelor didactice, cu atât mai mult cu cât această categorie profesională are misiunea de a forma personalități în spiritul educației continue. Pe baza acestei realități, sintetizăm [5] câteva dintre direcțiile de eficientizare a formării continue, în acord cu progresul social și cu problematica educației la vârsta adultă:

a) Directivele europene de actualitate: normele UE – așa cum se prezintă pe site-ului Comisiei Europene – prevăd ca toate cadrele didactice, dincolo de rolul lor de transmițător de cunoștințe, să fie antrenate în sisteme de dezvoltare profesională care să asigure „valorificarea nevoilor specifice ale fiecărui elev, dezvoltarea autonomiei elevilor, dobândirea competențelor-cheie, adaptarea predării la mediile multiculturale; utilizarea noilor tehnologii” [20].

*b) Adaptarea formării continue la exigențele societății bazate pe cunoaștere. Educația la distanță. Creșterea numerică și calitativă a posibilităților de comunicare rapidă a impus reanalizarea posibilităților de a furniza servicii educaționale la distanță. Dinamica socială, multiplicarea responsabilităților și a preocupărilor cotidiene au determinat educabilii (în special pe cei adulți) să caute modalitățile optime de a îmbina învățarea cu exercitarea eficientă a rolurilor individuale. Așa s-a constituit sistemul de învățare cu suportul computerului conectat la internet, denumit generic *e-learning*.*

c) Valorizarea nevoilor de dezvoltare profesională în construcția programelor de formare continuă. Particularizările nevoilor de dezvoltare profesională sunt esențiale pentru asigurarea eficienței programelor de formare continuă. Fiecare profesor, fiecare instituție școlară și fiecare comunitate se raportează la un specific în care sunt incluse caracteristicile socio-psihofizice ale celor doi poli ai educației (elevii și cadrele didactice), cultura organizațională și ethosul comunitar. Dat fiind faptul că „nevoile speciale de educație diferă în structură, conținut și intensitate de la un individ la altul, de la un scop la altul, solicitând modalități specifice, particularizate de satisfacere, altele decât cele folosite pentru majoritatea populației școlare și

pentru satisfacerea nevoilor comune de dezvoltare” [24, p. 59], programele de formare continuă trebuie construite după o complexă analiză a acestor nevoi.

În *Capitolul 2 - Sistemul mixt („blended-learning”) de formare continuă - alternativă pentru valorificarea nevoilor individuale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice* - se analizează alternativa de răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională [2], prin prezentarea unui model psihopedagogic ce poate fi adaptat oricărui program de formare continuă în sistem mixt. Precedând descrierea modelului, analiza nevoilor de dezvoltare profesională (ANDP) este prezentată ca etapă dintr-un ciclu coerent în elaborarea, organizarea și desfășurarea programelor de formare continuă. Particularizând pentru sistemul de învățământ, *afirmăm că nevoia de formare este subsumată unui decalaj între competențele demonstrate de un cadru didactic într-un context socioeducațional concret și competențele solicitate de evoluția socială.*

Unele decalaje între competențele cadrelor didactice sunt generate de restructurări cu caracter global (de exemplu, reforma curriculară) sau sunt identificate în activitatea didactică și centralizate la nivel național (de pildă, desfășurarea lecțiilor de consiliere și orientare), însă formarea continuă trebuie focalizată pe aspectele specifice comunității / școlii și personalizată în funcție de acestea. Așadar, *un demers progresiv de analiză a nevoilor de formare, pornind de la cadrul social general și ajungând la perspectiva personală a cursantului, este mai concludent decât evaluarea sincopată a trebuințelor de dezvoltare profesională* [15].

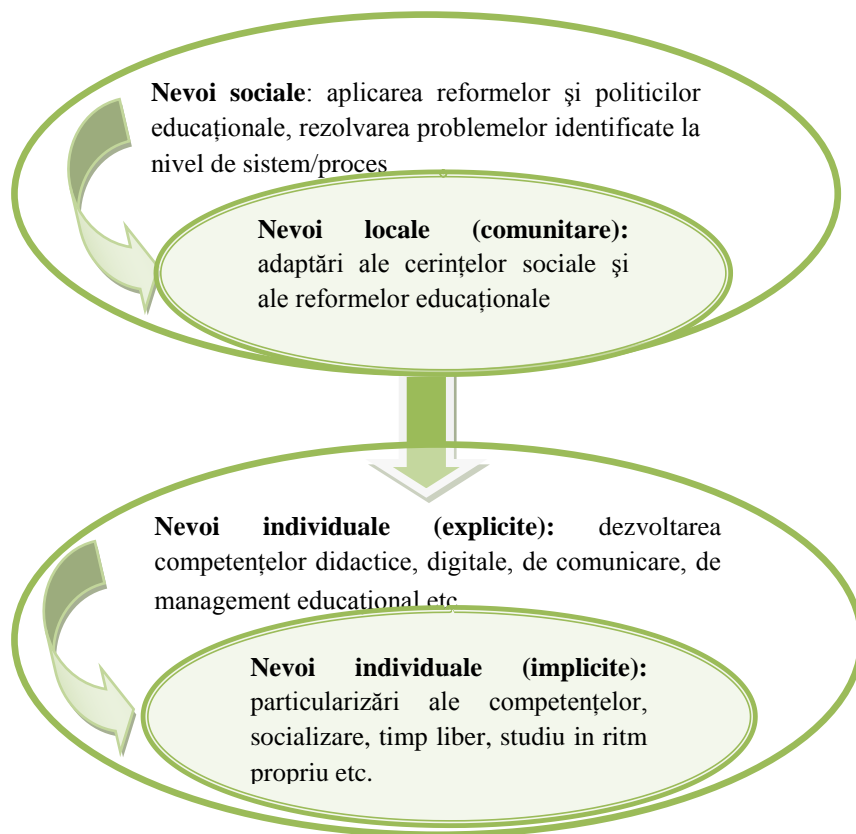

Figura 2. Determinismul nevoilor de formare continuă

Cercetarea trebuințelor de profesionalizare presupune valorificarea unui complex de resurse, de la cele umane, până la cele materiale și temporale. Propunem o **taxonomie funcțional-schematică, în care nevoile de dezvoltare profesională le includ pe cele de formare continuă**, fără să eludăm posibilitatea unor transferuri între tipurile de activități care le pot întâmpina.

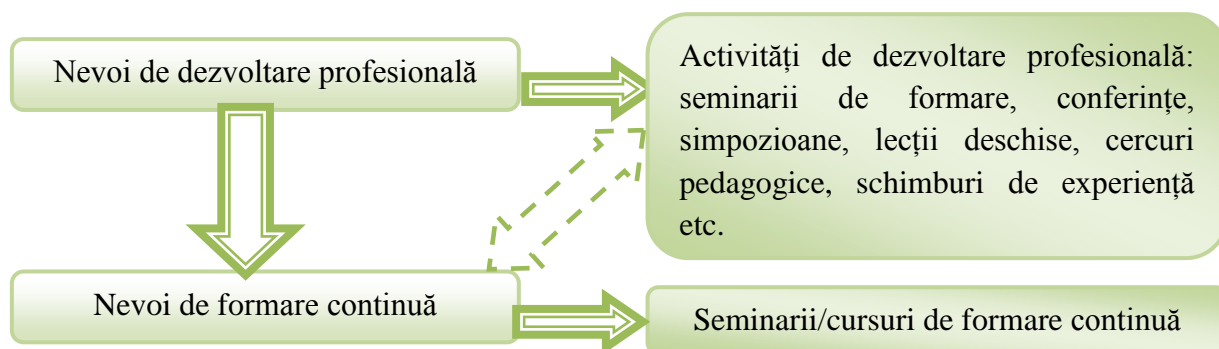

Figura 3. Relații între nevoile de profesionalizare în funcție de specificul activităților dezvoltatoare de carieră didactică

Nevoile de formare continuă se proiectează, de cele mai multe ori, în programe de tip curs sau seminar, însă nu este exclusă potențialitatea ca unele trebuințe concrete ale cadrelor didactice să-și găsească răspunsul în alte activități de perfecționare, deși inițial se crede că un seminar ar putea fi singura soluție. De aceea, *la fel de importantă ca analiza instituțională este și analiza personală pe care o realizează fiecare profesor asupra propriei imagini profesionale, pentru a putea identifica principalele oportunități de dezvoltare de care are nevoie.*

Explorarea metodelor și instrumentelor de analiză a nevoilor de dezvoltare profesională, din perspectiva avantajelor și a limitelor, ne-a condus către concluzia că este greu de identificat un procedeu perfect, extensibil oricărui spațiu educațional sau geografic. Practic, fiecare furnizor de formare continuă trebuie să-și elaboreze propria metodologie de cercetare, în acord cu: resursele umane, materiale și temporale de care dispune, experiența investigatorului, dimensiunea grupului-țintă cărui i se adresează și, nu în ultimul rând, cu imperativele socio-educative de actualitate. Misiunea instituțiilor furnizoare de formare continuă este legată, în special, de determinarea nevoilor de dezvoltare profesională specifice (comunitare, instituționale și individuale), toate racordate direcțiilor strategice de evoluție educațională, stabilite la nivelul managementului de sistem.

Având în vedere, pe de o parte, necesitatea de augmentare a reperelor teoretice în domeniu, iar pe de altă parte, operaționalitatea cercetării de față și deschiderea spre investigații viitoare, am propus următoarele definiții pentru conceptele-cheie ale experimentului:

- *Nevoia explicită de dezvoltare profesională* - un decalaj observabil (prin autoanaliza activității didactice sau prin evaluarea externă) între competențele profesionale prezente

și cele necesare desfășurării unui proces instructiv-educativ adaptat trebuințelor elevilor și dinamicii sociale;

- *Nevoia implicită de dezvoltare profesională - o aspirație personală cu caracter subiectiv*, conexată cu nevoile explicite de dezvoltare profesională, ce poate declanșa stări tensionale intra- sau interindividuale reflectate în eficiența rezultatelor formării continue.

ANDP, cum e firesc, își are locul și rolul bine stabilite în structura modelului psihopedagogic experimentat. **Modelul psihopedagogic de formare a cadrelor didactice în sistem mixt** pe care îl propunem rezumă, într-un mod comprehensibil, principalele coordonate care constituie suportul învățării în societatea bazată pe cunoaștere. Caracteristica esențială a acestui model este *flexibilitatea*, ceea ce permite integrarea nodală a e-learning în sistem, indiferent de forma pe care instrumentul on-line o poate lua pe parcursul evoluției. Analizând experiența formării continue în România, Republica Moldova, țările Europei Centrale și Statele Unite ale Americii, am constatat că *se impune actualizarea programelor de formare a cadrelor didactice cu accent pe nevoile individuale de dezvoltare profesională*. Acestea sunt desprinse din „nevoile emergente ale beneficiarilor, ce se pot corela cu anumite *nevoi noi de formare pentru furnizorii de servicii educaționale*; acestea presupun *programe flexibile* care să ducă la o formare și o dezvoltare durabilă a aspectelor vocaționale” [19, p. 4].

Ideea esențială a concepției vehiculate prin intermediul modelului este tranziția de la o formare continuă axată pe „aceleași demersuri pentru toți” - indiferent de nivelul competențelor cursanților, de interesele lor profesionale sau de presiunile vieții personale - la o formare continuă automotivantă, în acord cu nevoile individuale de dezvoltare profesională, deci autodeterminantă atât din punct de vedere al scopurilor individuale, cât și din punct de vedere praxiologic. În acest context, evoluția științelor și multidimensionarea vieții contemporane (care, uneori, pot genera complicații existențiale) devin *surse de adaptare și de întâmpinare a nevoilor implicite*, prin valorificarea tehnologiilor multimedia și prin extinderea posibilităților de comunicare. Cu alte cuvinte, ceea ce pare a fi dificil se transformă în avantaj, în condițiile în care formării continue a cadrelor didactice i se aduc inovațiile articulate lumii contemporane.

Așadar, modelul psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt asigură *conexiunea dintre următoarele coordonate*:

1. *Fundamentele psihopedagogice* ale acestui sistem, pe care le-am sintetizat pe baza teoriilor referitoare la educația adulților, ca rezultat al experienței generale în formarea continuă și ca totalizare a cercetării de față;

2. *Determinismul nevoilor de dezvoltare profesională* analizat prin prisma tipologiilor acestora și a conexiunilor dintre ele;

3. *Suportul tehnologic necesar desfășurării oricărui program de formare în sistem mixt, pe care îl propunem a fi elaborat ulterior investigării celor două coordonate anterioare, în funcție de soluțiile tehnice oferite de piața acestui domeniu [10].*

*Elaborarea Modelului psihopedagogic de formare a cadrelor didactice în sistem mixt a condus la **soluționarea următoarei probleme științifice**: stabilirea reperelor psihopedagogice și a etapelor de desfășurare a programelor de formare continuă în sistem mixt, cu adaptare la particularitățile societății bazate pe cunoaștere, prin valorificarea nevoilor sociale și individuale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice, a tehnologiilor multimedia de învățare și a normelor științifice cu caracter psihopedagogic.*

Ca urmare a reperelor conceptuale, sintetizăm *Modelul psihopedagogic de formare a cadrelor didactice în sistem mixt* prin explicitarea legăturilor dintre constituentele sale:

- Modelul se întemeiază pe trei elemente structurale: analiza nevoilor de dezvoltare profesională (structură bazală și punct de pornire în proiectarea curriculară), fundamentele psihopedagogice și suportul tehnologic. *Este un imperativ racordarea suportului tehnologic la fundamentele psihopedagogice care stau la baza unui program de formare continuă;*
- Fundamentele psihopedagogice rezultă din baze teoretice cercetate de-a lungul anilor și anume: specificul învățării la vârsta adultă, orientarea spre autoeducație/autoformare și caracteristicile individuale ale cursanților. *Acestea generează nevoi sociale și nevoi individuale, în funcție de care se alege soluțiile tehnice și se materializează în platforma online;*
- *Rezultatele ANDP conduc la elaborarea curriculum-ului de formare, transpus în suportul de curs (utilizat, cu precădere, în sesiunile de formare față-în față) și în lecțiile multimedia generate pe platforma online (destinate componentei e-learning);*
- Ca etapă intermediară în dezvoltarea unui program în sistem mixt, poate fi necesară formarea formatorilor;
- Cursurile conduc la dezvoltarea competențelor profesionale ale cadrelor didactice, *cu condiția asigurării echilibrului psihopedagogic dintre cele două dimensiuni ale programului de formare (formare directă-formare online);*
- *Rezultatele evaluării și autoevaluării competențelor dobândite / dezvoltate sunt utilizate în următoarea ANDP, necesară elaborării altor programe de formare continuă.*

Apreciem că implementarea programelor de formare în sistem mixt necesită o viziune globală, integratoare, asupra activităților de toate tipurile, deseori infiltrată cu unele interogații de ordin tehnic. Pentru furnizorul serviciilor de formare, importantă este platforma online în ansamblul său, întrucât aceasta trebuie să îndeplinească *anumite condiții de eficiență și de*

funcționalitate. Fiecare platformă este construită pe un anumit tip de soft sau pe un ansamblu interdependent de soft-uri; deci, până la forma finală, utilizabilă de către cursanți, intervin o serie de pași specifici creării tehnologiei multimedia. Esențial este ca platforma online să poată găzdui în mod optim atât materialele pentru educația la distanță (suporturi de curs, auxiliare, prezentări, filme didactice etc.), cât și zonele de interacțiune dintre cursanți. Conjugate corespunzător, aceste elemente trebuie să faciliteze *diferențierea învățării, pe baza nevoilor individuale de dezvoltare profesională*. Mai mult decât atât, platforma online trebuie să fie un liant între sesiunile de formare directă și cele de formare la distanță, astfel încât să se asigure continuitatea învățării pe principii experiențiale și constructiviste. Indiferent care ar fi soluția aleasă pentru furnizarea sesiunilor de învățare la distanță, propunem câteva *condiții pentru funcționalitatea platformei online* în sprijinul asigurării calității programului de formare și al îndeplinirii obiectivelor: *simplitatea, accesibilitatea, flexibilitatea*.

Data fiind complexitatea activității prin aplicarea unui astfel de model, rolul *formatorului pentru sistemul mixt capătă valențe noi*. De aceea, propunem parcurgerea unor etape necesare pregătirii pentru un atare program de formare: dobândirea competențelor digitale la nivel superior și/sau demonstrarea acestora în contextul unei probe practice; documentarea asupra rezultatelor ANDP, în vederea adaptării conținuturilor la nevoile locale și individuale ale cursanților; analiza curriculum-ului de formare și dobândirea unei imagini de ansamblu asupra componentelor acestuia, în vederea asigurării continuității între secvențele clasice și cele online; testarea instrumentelor de furnizare la distanță a curriculum-ului (parcurgerea, pe platforma online, a unor secvențe de curs); identificarea eventualelor disfuncționalități și dificultăți de accesare a platformei online, precum și semnalarea acestora la administratorul tehnologic; desfășurarea propriu-zisă a formării în colaborare cu administratorul tehnologic al platformei online; autoevaluarea și evaluarea externă a activității, în vederea optimizării și a fluidizării formărilor viitoare (mai ales în cazul unor soluții tehnice experimentale).

Capitolul 3 - Demersul experimental privind implementarea proiectului transfrontalier „Dezvoltare profesională prin blended-learning” [3] este alocat recenziei experimentelor de constatare, de formare și de validare, ale căror rezultate au condus la conceptualizarea modelului psihopedagogic propus.

Ipoteza care a fost confirmată în experiment este: *cadrele didactice vor recepta o creștere a eficienței programelor de formare continuă, dacă se va folosi o strategie optimă de răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională*. În faza inițială a cercetării, am urmărit clarificarea perspectivei privitoare la direcțiile de intervenție optimizatoare prin analiza factorilor de influență asupra formării continue a cadrelor didactice. La experimentul de constatare au participat 273 de subiecți - 92 de profesori din Republica Moldova și 181 de profesori din

România. Pentru identificarea nevoilor de dezvoltare profesională, am utilizat ca metodă de cercetare ancheta sub forma chestionarului nestandardizat. Pe baza rezultatelor obținute, s-a elaborat implicit curriculum-ul secvențial pentru experimentul de formare. Datele statistice au relevat faptul că, anterior experimentului formativ, cadrele didactice au manifestat în mod echilibrat preferința pentru sistemele de formare continuă actuale:

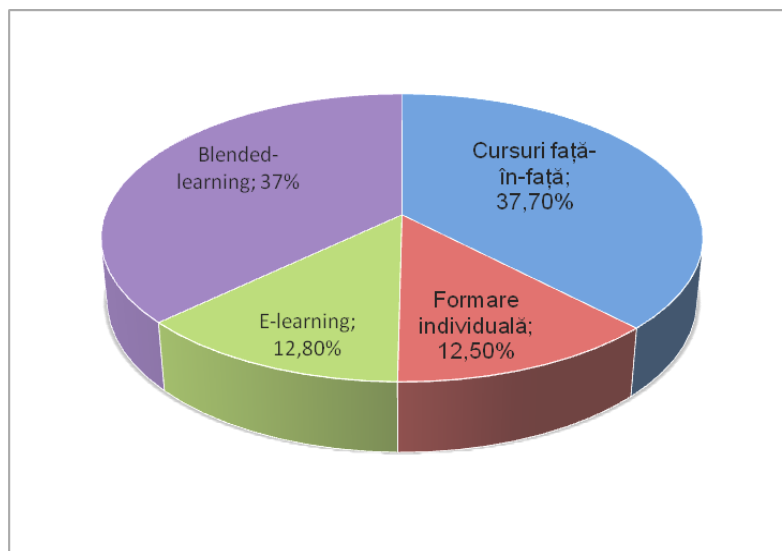

Diagrama 1. Reprezentarea grafică a distribuției frecvențelor pentru modalitățile de organizare a programelor de formare – lotul total de subiecți; preferințe individuale

În vederea decelării, prin segregare statistică, a informațiilor obținute, am efectuat o analiză comparativă a frecvențelor rezultate pentru fiecare țară. Aceasta a fost necesară întrucât era nevoie de un bun nivel al gradului de încredere în blended-learning în fiecare zonă teritorială în care s-a efectuat experimentul de formare. Prezentăm comparația în tabelul următor:

Tabelul 1. Modalități eficiente de organizare a cursurilor conform cu variabila „țară”

		preferința pentru organizarea formării				Total	
		cursuri față-în-față	formare individuală	e-learning	blended-learning		
Țara	România	Valoare	64	20	26	71	181
		% conform cu țara	35,4%	11,0%	14,4%	39,2%	100,0 %
	Republica Moldova	Valoare	39	14	9	30	92
		% conform cu țara	42,4%	15,2%	9,8%	32,6%	100,0 %
Total		Valoare	103	34	35	101	273
		% conform cu țara	37,7%	12,5%	12,8%	37,0%	100,0 %

Deși există o diferență statistic-procentuală de 6,6% între rezultatele obținute în cele două țări (39,2% favorabil, în România, formării blended-learning, față de 32,6% în Republica Moldova), condițiile preliminarilor pentru introducerea variabilei experimentale au fost considerate îndeplinite. Mai mult decât atât, sistemul mixt integrează o componentă de formare față-în-față, care subsumează și preferința pentru formarea clasică, demonstrată de către respondenți într-un procent la fel de important.

Nevoile individuale, implicite, de formare, au fost investigate procentual, ceea ce a condus la următoarele rezultate diferențiate pe țările în care s-a desfășurat experimentul:

Tabelul 2. Nevoi implicite de formare în funcție de variabila „țara”

			nevoi implicite					Total
			Interacțiune cu colegii	Studiu în ritm propriu	Timp liber	Îndrumare în aplicații	Srijin pentru informare	
țara	România	Valoare	46	53	36	29	17	181
		% conform cu țara	25,4%	29,3%	19,9%	16,0%	9,4%	100,0%
	Rep. Moldova	Valoare	23	30	20	9	10	92
		% conform cu țara	25,0%	32,6%	21,7%	9,8%	10,9%	100,0%
Total		Valoare	69	83	56	38	27	273
		% conform cu țara	25,3%	30,4%	20,5%	13,9%	9,9%	100,0%

Ca urmare a analizei nevoilor de dezvoltare profesională, am selectat trei domenii de formare continuă din cele enumerate la itemul 9: „educarea și dezvoltarea inteligenței emoționale” (40,7% procente de alegeri în lotul total), „managementul clasei de elevi” (31,1% procente de alegeri în lotul total) și „managementul situațiilor de criză în educația elevilor” (34,8% procente de alegeri în lotul total). Acestea au fost concretizate în două programe de formare, cu următoarele titluri: „Educația inteligenței emoționale pentru îmbunătățirea vieții școlare” și „Managementul clasei și al crizei educaționale”, care au fost furnizate în

experimentul formativ, prin intermediul proiectului transfrontalier „Dezvoltare profesională prin blended-learning”. În ambele țări (Republica Moldova și România - județul Galați) a fost experimentat sistemul de formare propus, în vederea determinării legăturii dintre sistemul mixt („blended-learning”) și răspunsul la nevoile individuale de dezvoltare profesională pe care acesta îl produce. În România, au participat experimentul de formare 118 de profesori de liceu, dintre care 103 au optat pentru organizarea cursurilor în cele trei instituții în care își desfășoară activitatea, iar 15 au fost făcând parte din grupele mixte, ca urmare a înscrierilor individuale. În Republica Moldova, experimentul s-a desfășurat în două instituții, cu participarea unui număr de 60 de cadre didactice, dintre care 43 sunt profesori de liceu, iar 17 sunt profesori de gimnaziu care și-au exprimat interesul pentru tematică, implicit pentru sistemul de formare mixt.

Conform structurii sistemului de formare mixt, cursurile au fost furnizate atât în sala de clasă, cu participarea directă a subiecților din lotul cercetării, cât și online, cu ajutorul unei platforme electronice construită pentru experiment, în mod special. Platforma a fost construită pe un suport electronic oferit de Google, care a permis formatați particularizate, în conformitate cu obiectivele de curs și cu tematica propusă spre dezvoltare. Site-ul de formare realizat în cadrul experimentului se află la adresa <https://sites.google.com/site/formareccd>. [7]. *Menționăm că acest instrument electronic a fost creat și folosit pentru efectuarea experimentului formativ, fără a fi propus ca paradigmă universală, aplicabilă oricărui program de formare în sistem de învățare mixtă.* De altfel, evoluția tehnologică rapidă permite identificarea unor platforme de lucru complexe și completate de la an la an, astfel încât acestea să fie adaptate, din ce în ce mai bine, nevoilor beneficiarilor cursurilor de formare.

Elaborarea suporturilor de curs, ca de altfel a tuturor materialelor auxiliare necesare pentru desfășurarea formării (fișe de lucru, prezentări Power Point, grile de analiză etc.) s-a axat pe normele pedagogice adaptate activităților cu adulții și pe indicațiile structurale și grafice care reglează educația cu ajutorul platformelor online: *accesibilitatea limbajului psihopedagogic, alternarea teoriei cu situațiile aplicative, accentuarea conceptelor-cheie, continuitatea în prezentarea informațiilor, utilizarea simbolurilor grafice sugestive în mod unitar, prezentarea sintetică a conținuturilor*, cu trimiteri spre materiale de documentare suplimentară.

În vederea validării modelului psihopedagogic de formare a cadrelor didactice în sistem mixt, am realizat, ulterior experimentului formativ, un studiu de impact cu ajutorul metodei anchetei (variantea chestionatului nestandardizat). Din cele 161 de chestionare care au fost completate de participanții la experimentul de formare, au fost validate pentru cercetare 155 de chestionare. În baza rezultatelor statistice, acesta a condus la concluzia că sistemul de formare mixt constituie o alternativă de răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională, așa cum demonstrează următoarele reprezentări ilustrative:

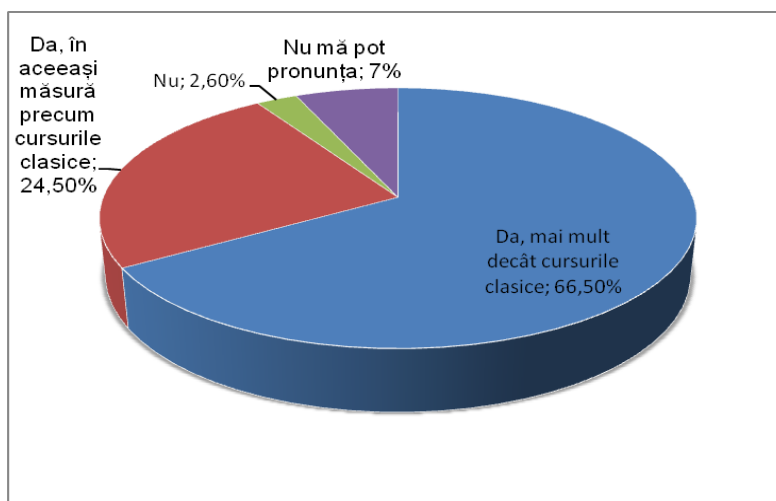

Diagrama 2. Reprezentarea grafică a răspunsului la nevoile individuale de dezvoltare profesională – lotul total de subiecți

66,5% dintre respondenți, deci într-un procent semnificativ statistic, *confirmă că programul de formare a fost centrat pe nevoile individuale de dezvoltare profesională, mai mult decât seminariile de tip față-în-față la care au participat anterior experimentului.* 24,5% dintre profesori sunt însă de părere că atât programele clasice anterioare, cât și cel experimental, au ținut cont de nevoile proprii de dezvoltare profesională. Am recurs la nuanțarea celor două răspunsuri pentru verifica dacă sistemul de formare mixt asigură premisele valorificării nevoilor individuale de dezvoltare profesională într-un grad mai mare decât formarea clasică, așa cum se presupune în ipoteza cercetării. Cumulate, cele două procente confirmă o bună centrare a programelor de formare pe trebuințele individuale, în procente de 91%, așadar validează o parte dintre rezultatele experimentului de constatare.

Odată cu valorificarea nevoilor individuale de dezvoltare profesională, a crescut preferința profesorilor pentru sistemul de formare mixt, după cum urmează:

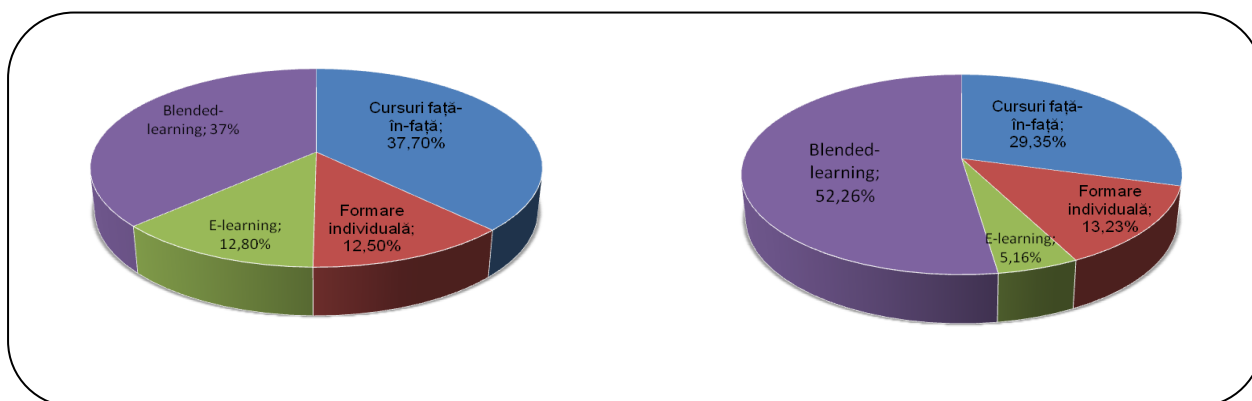

Diagrama 3. Anterior experimentului de formare;   După experimentul de formare

Se observă că, după parcurgerea cursurilor în sistem mixt, preferința pentru blended-learning a crescut de la 37% la 52,26% (15,26% procente-diferență). Concluzia conform căreia sistemul mixt de formare este o alternativă de răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională este întărită și prin intermediul următoarelor rezultate:

Tabelul 3. Nevoi implicite de formare

		Răspunsuri		Procent din variantă
		N	Procente	
nevoi implicite ^a	nevoia de interacțiune constantă cu colegii de curs	100	28,0%	65,8%
	nevoia de a studia în ritm propriu	108	30,3%	71,1%
	nevoia de timp liber	69	19,3%	45,4%
	nevoia de a fi îndrumat de formator pe parcursul aplicațiilor la clasă	29	8,1%	19,1%
	nevoia de sprijin pentru identificarea surselor de informare	51	14,3%	33,6%
Total		357	100,0%	234,9%

Procentul din variantă de 234,9% confirmă faptul că fiecare profesor a identificat mai mult decât o singură nevoie implicită de formare, respectată în desfășurarea cursurilor, rezultatele fiind culese prin intermediul unui item ce a permis răspuns multiplu.

În experimentul de formare, am analizat următoarele variabile:

- Vechimea profesorilor participanți: studiile dedicate managementului schimbării au relevat faptul că, odată cu înaintarea în vârstă, crește și gradul de rezistență la transformările inovative. În plus, competențele digitale sunt mai dezvoltate în rândul tinerilor, datorită oportunităților timpurii de formare, la care nu au avut acces profesorii cu vechime mai mare. Se presupune, deci, că profesorii cu vechime redusă ar putea fi mai receptivi la schimbare și la un sistem de formare axat pe utilizarea unor competențe dobândite timpuriu;
- Calitatea programului de formare: deși nu poate fi inclusă în categoria variabilelor dependente clasice care afectează, în mod obișnuit, experimentele socioumane, calitatea unui program de formare este o componentă cu un mare grad de subiectivism. Chiar construit pe baza unor indicatori standard de calitate, un program de formare este afectat de viziunea personală a specialiștilor care contribuie la dezvoltarea lui, în mai multe etape (selecția conținuturilor, elaborarea aplicațiilor și a probelor de evaluare, stilul de formare etc.). Subiectivismul este dublat de percepția cadrelor didactice participante asupra calității, deoarece aceasta este trecută prin prisma nevoilor individuale de dezvoltare profesională. Așadar, atunci când calitatea unui

program de formare se situează, din punct de vedere al participanților, la un nivel optim, este percepută, și o creștere a eficienței.

În vederea consolidării rezultatelor statistice, am folosit, pe parcursul experimentului formativ, și metoda analizei produselor activității cursanților. Temele pe care aceștia le-au încărcat pe platformă au demonstrat:

- *Din punct de vedere al conținutului:* temele și aplicațiile au fost realizate în corespondență cu cerințele de lucru, prin respectarea indicațiilor formatorilor. În elaborarea lor, cursanții au ținut cont de informațiile vehiculate la cursuri, pe care le-au utilizat corect și adecvat exemplelor alese.
- *Din punct de vedere al originalității:* o tendință de conformare după cadrele de lucru propuse de formatori, deși acestea au fost doar sugestii. Un grad mai mare de originalitate am identificat în *temele individuale de evaluare finală, care au fost particularizate pentru fiecare grupă de cursanți.* Explicăm această particularitate prin faptul că aplicațiile finale au fost realizate exclusiv pe baza activității cu elevii, ceea ce a solicitat un grad mare de selectivitate și de adaptabilitate.
- *Din punct de vedere al aplicabilității:* majoritatea temelor postate pe platformă se caracterizează printr-un *grad mare de aplicabilitate.* Contribuțiile cu caracter practic la dezvoltarea domeniilor de formare propuse în experiment pot fi preluate, adaptate și aplicate în activitatea altor profesori. De altfel, o parte dintre participanți a confirmat, în mod explicit, utilitatea produselor realizate de colegi. Am identificate însă și teme, curente sau finale, catalogate printr-o rigiditate de fond. Deși corect întocmite din punct de vedere al conținutului, astfel de produse conțin abordări conceptuale inflexibile, exerciții cronofage și dificil de aplicat în practică, precum și limite legate de evaluarea activităților propuse pentru elevi. Pentru astfel de situații, profesorii au primit un feedback adecvat de la formatori, care a inclus indicații referitoare la flexibilizarea aplicațiilor în activitatea didactică.

Aceste constatări conduc la concluzia că programele de formare au avut un grad satisfăcător de eficiență. Produsele analizate dovedesc faptul că profesorii au folosit la clasă, în mod eficient, achizițiile acumulate prin parcurgerea cursurilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Demersul experimental, în toate etapele sale, a condus la *soluționarea unei probleme științifice importante* și anume: stabilirea reperelor psihopedagogice și a etapelor de desfășurare a programelor de formare continuă în sistem mixt, cu adaptare la particularitățile societății bazate pe cunoaștere, prin valorificarea nevoilor sociale și individuale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice, a tehnologiilor multimedia de învățare și a normelor științifice cu caracter psihopedagogic. Ca atare, concluzionăm că:

1. Investigația pe care am realizat-o are la bază premisa conform căreia particularitățile educației adulților, în acord cu specificul evoluției sociale, generează nevoia de reconceptualizare a formării continue, astfel încât să se soluționeze dificultățile induse de această conexiune;

2. S-au identificat, prin cercetare documentară și prin experimentul constatativ, factorii sociali și individuali care influențează eficiența formării continue în actualitate, precum și modalitățile prin care procesul de formare continuă poate fi optimizat;

3. În vederea implementării proiectului transfrontalier *Dezvoltare profesională prin blended-learning* s-a elaborat un *curriculum secvențial de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt*, pe baza nevoilor de dezvoltare profesională ale profesorilor participanți la experimentul de constatare;

4. S-a evidențiat, prin construcția și implementarea modelului psihopedagogic, faptul că funcționalitatea și eficiența formării continue în sistem mixt depind de congruența dintre normele psihopedagogice de elaborare a programelor de formare și soluția tehnică aleasă;

5. *Modelul psihopedagogic de formare a cadrelor didactice în sistem mixt* (blended-learning) propus de noi certifică operaționalitatea acestui proces în termeni acționali, în raport cu standardele de competență profesională impuse de necesitatea progresului în cariera didactică;

6. Rezultatele experimentului de validare, prin intermediul studiului de impact, au dovedit valabilitatea ipotezei cercetării și au demonstrat *funcționalitatea modelului* prin optimizarea procesului de formare, prin valorificarea nevoilor individuale de dezvoltare profesională ale cursanților participanți;

7. Pe baza rezultatelor cercetării s-a dezvoltat, din punct de vedere teoretic, *referențialul psihopedagogic pentru desfășurarea formării continue în sistem mixt*, întemeiat pe fundamentele psihopedagogice necesare unui asemenea demers;

8. S-a stabilit că există avantaje și plafoane pentru fiecare sistem de formare continuă, precum și diverse modalități de răspuns la nevoile individuale de dezvoltare profesională. În acest sens, s-a confirmat că *mai importantă decât inovația tehnologică este organizarea*

pedagogică, riguroasă, a conținuturilor, astfel încât componenta e-learning să aibă impact la nivel de competență.

RECOMANDĂRI PRACTICE

a) Recomandări pentru instituțiile furnizoare de formare continuă:

1. Proiectarea programelor de formare în sistem mixt prin *asigurarea echilibrului optim dintre componenta pedagogică și cea tehnică*;
2. Valorificarea rezultatelor evaluării cursanților și a programelor de formare în procesul de optimizare a sistemului mixt;
3. Colaborarea cu furnizorii de servicii multimedia în vederea construcției unor platforme de calitate, pornind de la trebuințele concrete ale cursanților, identificate în analiza nevoilor de dezvoltare profesională;

b) Recomandări pentru dezvoltatorii soluțiilor tehnice de implementare a programelor de formare în sistem mixt:

1. Colaborarea cu specialiștii psihopedagogi în realizarea aplicațiilor multimedia, astfel încât să fie respectate caracteristicile învățării la vârsta adultă;
2. Crearea de aplicații facile din punct de vedere al utilizării paginilor și a linkurilor, dat fiind faptul că blended-learning poate avea efecte colaterale pozitive (dezvoltarea competențelor digitale ale cursanților).

c) Recomandări pentru cadrele didactice:

1. Participarea responsabilă la studiile privind ANDP, printr-o atentă autoanaliză a activității profesionale și a competențelor ce necesită dezvoltare;
2. Colaborarea cu factorii de sprijin (managementul școlar, instituțiile furnizoare de formare continuă, colegii) pentru identificarea nevoilor de dezvoltare profesională pe baza consilierii privind progresul în carieră;
3. Participarea la dezvoltarea sistemului de formare mixt prin propuneri de ameliorare, sugestii de lecții multimedia în diverse domenii și prin diseminarea rezultatelor obținute ca urmare a parcurgerii unor astfel de programe.

d) Recomandări pentru instituțiile decidente la nivel de sistem

1. Flexibilizarea programelor naționale de formare continuă prin promovarea de curricula adaptabilă, lăsând libertate formatorilor sau decidenților locali să articuleze conținuturile în funcție de nevoile individuale de formare ale cadrelor didactice;
2. Conceperea și implementarea, la nivel național, a unui program de mentorat, executabil de către cursanți după absolvirea cursurilor de formare, astfel încât cadrele didactice să

- fie sprijinite (cu ajutorul formatorilor sau al altor categorii de personal calificat) în activitatea de aplicare la clasă a competențelor dobândite / dezvoltate;
3. Crearea unei baze de date cu dezvoltatori multimedia pentru programele de formare mixte, cu suportul rezultatelor unui proces de selecție care să confirme interesul psihopedagogic, nu doar tehnologic, al acestor dezvoltatori; o astfel de bază de date, în sistem deschis pentru orice dezvoltator care dorește să-și ofere serviciile în condiții psihopedagogice, ar putea fi o resursă deosebit de utilă pentru furnizorii de formare aflați în dificultatea de a identifica soluții tehnice optime.

DESCHIDERI SPRE ALTE CERCETĂRI

Dat fiind faptul că era tehnologiei este în plină expansiune, prezenta cercetare se înscrie pe una dintre multiplele direcții de analiză a învățării de tip mixt. Modelul psihopedagogic experimentat poate fi atât suport pentru furnizarea altor programe de formare continuă, cât și un fundament ce necesită adaptări și optimizări în funcție de evoluția tehnologică. *Deschiderile spre alte cercetări* vizează investigația modalităților prin care cursurile pot fi accesate cu ajutorul altor mijloace multimedia, dincolo de platformele de lucru dedicate exclusiv cursurilor. Nevoile individuale de dezvoltare profesională includ, la scară din ce în ce mai largă, utilizarea dispozitivelor portabile (tablete, telefoane de tip „smartphone”) pentru documentare rapidă și pentru învățare. Alături de cercetarea modalităților prin care acestea pot fi incluse eficient în demersurile de profesionalizare a carierei, videoconferința ca modalitate de formare față-în-față și ca substituent al secvențelor de formare în sala de curs, mentoratul și monitorizarea post-formare prin intermediul rețelelor de socializare sunt doar câteva dintre direcțiile de dezvoltare, cu permanentă deschidere, ale concepției învățării de tip mixt (*blended-learning*).

BIBLIOGRAFIE

1. BUTNARU C. Asigurarea calității educației prin programe de formare continuă. În: materialele Conferinței Științifice Internaționale Calitatea educației: teorii, principii, realizări, Chișinău, 2008, p. 23-28
2. BUTNARU C. Blended-learning – un concept alternativ de formare continuă. În: Revista „Școala Gălățeană”, 2009, nr. 170
3. BUTNARU C. Dezvoltare profesională prin blended-learning. În: Revista „Școala Gălățeană”, 2011, nr. 196
4. BUTNARU C. Dimensiunea de structură a curriculum-ului în formarea continuă. În: Revista „Școala Gălățeană”, 2009, nr. 171-172
5. BUTNARU C. Direcții de dezvoltare a programelor de formare continuă a cadrelor didactice. În: volumul Simpozionului Internațional „Valori didactice românești, premise pentru un învățământ european”, ediția a VI-a, 2010
6. BUTNARU C. Educația adulților în contextul educației permanente. Dificultăți și răspunsuri psihopedagogice. În: Revista „Univers pedagogic”. Chișinău: CEUP, 2012, nr. 2, p. 66-70
7. BUTNARU C. Formare CCD Galați. Site-ul experimentului de formare. <https://sites.google.com/site/formareccd/> (vizitat în mod repetat)
8. BUTNARU C. Formarea continuă a cadrelor didactice – de la nevoile de dezvoltare profesională la calitatea actului educațional. În: Revista „Școala Gălățeană”, 2010, nr.177
9. BUTNARU C. Coordonate actuale privind formarea continuă a cadrelor didactice. În: Revista „Univers pedagogic”. Chișinău: 2016, nr. 2, p. 93-99
10. BUTNARU C. Formarea continuă a cadrelor didactice în sistem blended-learning. Soluții de implementare și beneficii. În: volumul Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Pledoarie pentru educație – cheia creativității și inovării”, Chișinău, 2011, p. 491-493
11. BUTNARU C. Formarea continuă a cadrelor didactice între utilitate, rutină și inovație. În: Revista „Univers pedagogic”. Chișinău: CEUP, 2012, nr. 3, p. 51-55
12. BUTNARU C. Formarea continuă a cadrelor didactice. Rezultate ale unui proiect transfrontalier de cercetare. În: Volumul electronic al Conferinței Internaționale „Educația în context european”, Salva (județul Bistrița-Năsăud), 2012

13. BUTNARU C. Provocări contemporane în activitatea formatorului de cadre didactice. În materialele Conferinței Științifice Internaționale „Personalitatea integrală – un deziderat al educației moderne”, Chișinău, 2010
14. BUTNARU C. Repere psihopedagogice ale formării continue în sistem blended-learning a cadrelor didactice. În: volumul Materialele Conferinței Științifice Internaționale „Școala modernă: provocări și oportunități”. Chișinău: CEP Cavaoli, 2015, p. 257-261
15. BUTNARU C. Social și individual în analiza nevoilor de formare ale cadrelor didactice. În: volumul electronic al Conferinței Internaționale „Realizări și provocări contemporane în educația adulților”, C.C.D. Galați, 2011
16. CARA A. Formarea/dezvoltarea profesională a personalului didactic la nivelul instituției școlare. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2006. 46 p.
17. CRISTEA S. Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației. Chișinău: Litera Internațional, 2003. 240 p.
18. EURYDICE. Rețeaua de Informare despre educație în Comunitatea Europeană. București: Alternative, 1997. 293 p.; ediția 2013. 143 p.
19. GĂBUREANU S. Optimizarea strategiilor de formare utilizate în cadrul programelor de dezvoltare profesională a cadrelor didactice. Rezumatul tezei de doctorat. București, 2013. 20 p., http://europa.eu/pol/educ/index_ro.htm (vizitat în 17.04.2012)
20. KNOWLES M. The Adult Learner. Oxford: Elsevier Inc., 2005. 416 p.
21. OTTER T., BARBĂROȘIE A., GREMALSCHI A. Educația și dezvoltarea umană. Provocări curente și de perspectivă. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2010. 67 p.
22. VICOL N. Articulațiile interne ale formării profesionale inițiale. În: culegerea Modernizarea învățământului superior în contextul integrării europene. Chișinău: Evrica, 2007. p 317-321
23. VOICULESCU F. Analiza de resurse-nevoi și managementul strategic în învățământ. București: Aramis, 2004. 414 p.

ADNOTARE

Butnaru Cristina

Formarea continuă a cadrelor didactice în funcție de nevoile de dezvoltare profesională

Teză de doctor în pedagogie, Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 203 titluri, 11 anexe, 145 pagini de bază, 6 figuri, 5 imagini, 10 diagrame, 48 tabele. Rezultatele obținute au fost publicate în 14 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: educație permanentă, educația adulților, formarea continuă a cadrelor didactice, nevoi de dezvoltare profesională, program de formare continuă, educație la distanță, formare în sistem mixt („blended-learning”), platformă online de învățare.

Domeniul de studiu se referă la pedagogia generală și abordează educația adulților într-o dimensiune particularizată – formarea continuă a cadrelor didactice

Scopul cercetării constă în optimizarea profesionalizării cadrelor didactice prin integrarea, în procesul de formare continuă, a unui model psihopedagogic adaptat societății bazate pe cunoaștere și centrat pe nevoile individuale de dezvoltare profesională.

Obiectivele cercetării: Elaborarea unui suport teoretic și metodologic pentru implementarea programelor de formare în acord cu normele psihopedagogice și cu tendințele de evoluție a societății, identificarea condițiilor generale și a factorilor individuali care influențează eficiența procesului de formare continuă a cadrelor didactice, experimentarea unui model psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt („blended-learning”), bazat pe valorificarea nevoilor individuale de dezvoltare profesională, proiectarea referențialului psihopedagogic pentru desfășurarea formării continue a cadrelor didactice în sistem mixt.

Noutatea și originalitatea științifică constau în clasificarea nevoilor de dezvoltare profesională pe baza unui determinism ce clarifică legătura dintre factorii social și individual, precum și în elaborarea unui model psihopedagogic de formare continuă a cadrelor didactice în sistem mixt.

Problema științifică soluționată: stabilirea reperelor psihopedagogice și a etapelor de desfășurare a programelor de formare continuă în sistem mixt, cu adaptare la particularitățile societății bazate pe cunoaștere, prin valorificarea nevoilor sociale și individuale de dezvoltare profesională ale cadrelor didactice, a tehnologiilor multimedia de învățare și a normelor științifice cu caracter psihopedagogic.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în prezentarea și argumentarea particularităților procesului de formare continuă a cadrelor didactice în societatea bazată pe cunoaștere, în analiza și interpretarea factorilor care contribuie la eficientizarea formării continue și abordarea lor ca fundamente ale sistemului mixt.

Valoarea aplicativă a lucrării se identifică în vehicularea unui model psihopedagogic de implementare a sistemului de formare mixt, care poate fi studiat comparativ cu alte modele, critic și prospectiv.

Implementarea rezultatelor științifice. Instrumentele de cercetare și strategia investigativă au fost utilizate în grupe de cadre didactice la nivelul următoarelor instituții: Liceul Teoretic „A. Mateevici” Șoldănești și Liceul Teoretic „O. Ghibu” Orhei – Republica Moldova; Casa Corpului Didactic, Colegiul Economic „V. Madgearu”, Colegiul Tehnic „T. Vuia” și Colegiul Tehnic „Traian” Galați – România

ANOTATION

Butnaru Cristina

In-service Teacher Training According to the Teachers' Professional Development Needs

PhD in Pedagogy Thesis, Chisinau, 2018

The structure of the thesis/PhD: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 203 titles, 145 basic pages, 11 annexes, 6 figures, 5 images, 10 diagrams, 48 tables. The results have been published in 14 scientific papers.

Key words: lifelong learning, adult education, in-service teacher training, professional development needs, professional development / in-service training programme, distance learning, blended-learning, e-learning platform.

The field of study refers to general pedagogy and it approaches formal adult education ~~in~~ from a particular perspective – lifelong learning of teachers / in-service teacher training.

The aim of the research consists in to optimize teacher professionalisation by integrating, in the process of continuous training, a psycho-pedagogical model adapted to the knowledge-based society and centered on the individual needs of professional development.

The objectives of the research: designing a conceptual theoretical and methodological framework for the implementation of professional development programme in accordance with the psycho-pedagogical norms and with the trends in the evolution of society; identifying the general conditions and individual factors which influence the efficiency of teachers' professional development process; experimenting an alternative model of teachers professional development and training oriented towards the fulfilment of individual needs; designing a reference pedagogical model for organizing in-service teacher training through blended-learning.

The scientific novelty and originality consist of the conceptual references that help fit the teachers' professional development conform with the framework of the adult education process, and of the pedagogical analysis of the blended-learning system—approached as an alternative solution to capitalize on individual professional development needs.

The scientific issue that has been solved: Fixing the psycho-pedagogical benchmarks and the steps for unfolding training programs in a mixed system, with adaptation to the specific knowledge based society by capitalization social needs and individual professional development, multimedia learning technologies and scientific rules of psycho-pedagogical nature.

The theoretical significance of the research consists in the analysis of the factors which contribute to an improved efficiency of lifelong learning and in approaching those factors as the keystones / fundamental elements of the blended-learning system.

Practical value of the research is highlighted by the presentation and substantiation of a relevant example model of implementing the blended-learning system, which can be studied – critically and prospectively – by comparison to other models.

The implementation of the scientific results. The proposed research tools and investigative strategy have been used with groups of teachers working in the following secondary schools: “Alexei Mateevici” High school, Șoldănești and “Onisifor Ghibu” High school Orhei – Republic of Moldova; Galati Teacher Training Centre, “Virgil Madgearu” Economic High school, “Traian Vuia” Technical High school and “Traian” Technical High school – Galati, Romania.

АННОТАЦИЯ
Бутнару Кристина
Непрерывная подготовка преподавателей в соответствии с потребностями
профессионального развития
к докт. дисс. пед. наук , Кишинев, 2018

Диссертация состоит из введения, трёх глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии (203 назв.), 11 приложений, 145 страниц основ. текста, 6 схем, 5 изображений, 10 диаграмм, 48 таблиц. Полученные результаты опубликованы в 13 научных работах.

Ключевые слова: непрерывное образование, образование для взрослых, непрерывное обучение учителей, развитие профессиональных потребностей, программа непрерывного образования, дистанционное обучение, смешанное обучение, обучения в режиме онлайн .

Область исследования относится к общей педагогике и рассматривает формальное образование взрослых в индивидуальном подходе - непрерывное обучение учителей.

Целью исследования оптимизация профессиональной подготовки преподавателей путем интеграции в процессе непрерывного обучения психопедагогической модели, адаптированной к обществу, основанному на знаниях, и ориентированного на индивидуальные потребности профессионального развития.

Задачами исследования являются разработка теоретической и методологической базы для внедрения учебных программ в соответствии с психо-педагогическими нормами и тенденциями в обществе; выявление общих и индивидуальных факторов, влияющих на эффективность профессиональной подготовки учителей; испытание альтернативной модели подготовки учителей ориентированной на эксплуатацию индивидуальных профессиональных потребностей в области развития; разработка педагогических элементов для проведения непрерывного обучения учителей по системе, непрерывное образование в смешанной системе.

Научная новизна исследования выявляется из концептуальных спецификаций которые включают непрерывную подготовку учителей в области образования взрослых и из педагогического анализа систем смешанный как альтернативный подход к эксплуатации личных потребностей в профессиональном развитии.

Научная проблема: педагогическое установить критерии и контрольные точки для проведения учебных программ в смешанной системе, с адаптацией к конкретным общества, основанного на знаниях путем использования социальных потребностей и индивидуального профессионального развития, мультимедийные обучающие технологии и научные правила психолого-педагогической природы .

Теоретическая значимость исследования заключается в анализе факторов, которые способствуют эффективному непрерывному образованию и рассматривают их как основу для системы blended-learning.

Прикладное значение работы возникает из передачи примера внедрения системы обучения blended-learning, которая может быть изучена по сравнению с другими моделями, с критической и перспективной точки зрения.

Внедрение научных результатов. Исследовательские инструменты и стратегия были использованы в группы учителей из следующих учреждений: Теоретический лицей «А. Матеевич» Шолдэнешть и Теоретический лицей «О. Гибу» Оргеев – Республика Молдова; С.С.Д., Колледж Экономики «В. Магдьяру», Технический колледж «Т. Вуя» и Технический колледж «Траян» - Галаць, Румыния.

BUTNARU CRISTINA

**FORMAREA CONTINUĂ A CADRELOR DIDACTICE ÎN
FUNCȚIE DE NEVOILE DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ**

531.01 - TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset
Coli de tipar:

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj Ex.
Comanda nr.

Institutul de Științe ale Educației, str. Doina nr. 104, Chișinău